

ΝΑΞΙΑΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

"Αλλοτε· ἐθημοσίευσα ἐν τῇ «Εἰκονογραφη· μένη» 'Εστίᾳ' (1891, Τόμ. Α', σ. 314-315), διαφόρους δειπνάμινας, προλήψεις, δημώδη παραγγέλματα κ. τ. λ. τῶν Ναξίων. "Ηδη συλλέξας καὶ ἀλλα δημωδῶν προλήψεων παραγγέλματα, δημοσιεύω αὐτὰ ἐπίσης εἰς τὴν ναζιακήν διάλεκτον, ἀπαραλλάκτως ὡς τὰ ηκουσα.

1. Ἐκεινοῦ ποῦ καταραστοῦνε, δὲ βγαίνει ἡ ψυχή του ἢ δὲ πάχη ὁ ἔδιος ποῦ τοῦ καταράστηκενε νὰ συγχωρεθοῦνε. Κι' ἢ τύχη νῦναι πεθαμένος ὁ ποῦ δωκενε τὴν κατάρα, πρέπει νὰ στελουνε νὰ πάρουνε χῶμα ἀπὸ τὸ μνῆμά του καὶ νὰ σταυρώνουσε μ' εὐτὸ τρεῖς φορές τὸ στήθος ἐκεινοῦ ποῦ ψυχόμαχει καὶ ἐτότες συγχωρείται καὶ βγαίνει ἡ ψυχή του χώρις νὰ παιδεύεται.

2. Γιὰ νὰ μὴ φοβᾶσαι νὰ σὲ πιάσῃ τιναχτό¹, πρέπει τὸν πρῶτο ἀρτηκα² ποῦ θὰ δησι, τὸν Αὔγουστο, νὰ τόνε δακάσης τρεῖς φορές.

3. Ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ ποῦ εἶναι ἀκόμα ἀδάφτιστο, δὲν πρέπει νὰ μπαίνῃ ἐπὶ τὸ μονομάχας μέσα ἢ τὸ σπίτι ἀφοῦ βουτήξῃ ὁ νηλιός, γιατὶ τοῦ ἀκλουθοῦνε ἡ καλαῖς κυουράδες³ γιὰ νὰ χαλάσουνε τὸ παιδί. Γιὰ νὰ μπη μέσα πρέπει ν' ἄψουνε ἢ τὸ κατώφλιο τοῦ πόρτας φωτιά. νὰ τήνε ξεπεράσῃ μπαίνοντας. Καὶ ἢ δὲν εἶναι μόδος ν' ἄψουνε κείνη τὴν ὥρα φωτιά, πρέπει νὰ τοῦ δωκουνε ἔνα κεὶ ἀφούμενο νὰ τὸ βαστὰ σὰ μπαίνει, γιατὶ ἡ καλαῖς κυουράδες φοδούνταινε πάντα τὴν φωτιὰ καὶ φεύγουν ἀπὸ πάν' ἢ τὸν ἀρθρωπό.

4. Γιὰ νὰ μὴ γουριάζουνε τ' αὐγὰ πρέπει νὰ τὰ περνοῦνε τρεῖς βολές ἀπὸ τ' αὐτὶ τοῦ λαχήνας.

5. Ἐκεῖνοι ποῦ στρέφουνταινε ἀπὸ τὸ λείψυνο, πρέπει νὰ κάτσουνε ἢ τὸ δρόμο τρεῖς βολές, γιατὶ μὲ τὸ κάθισμα κόργουνε τὸ δρόμο τοῦ θανάτου καὶ δὲν ἔχουνε φόδο νὰ πεθάνουνε καὶ εὗτοὶ τὸν ἴδιο χρόνο.

6. Τὰ κλωστόπουλα δὲ φοφοῦνε σὰν τὰ περάσουνε ἀπὸ τὸ σιδερένια βούκλα τὴν ἡμέρα ποῦ ἔργουνε ἀπὸ τ' αὐγό.

7. Σὰν εἶναι καένας ἄρρωστος καὶ καταλάθουνε πῶς ἡ ἄρρωστια του εἶναι ἀπὸ συνέργια τῶν καλῶν κυουράδων, πρέπει νὰ τῶνε κάμουνε «τὸ τραπέζι» α ποῦντο τὰ μεσάνυχτα ἢ ἔνα τρίστρατο . . .

— Καὶ τὶ εἶναι τὸ τραπέζι; ἡρώτησα τὴν εἰπούσαν μοι τοῦτο χωρικήν.

— Καλὲ τόρα σ' ἐφέρωνε, κύριε Μιχαήλ; μοὶ ἀπήντησε· εὐτὸ δὰ εἶναι πρᾶμα ποῦ πολλὲς βολές ἐγίνηκενε, μὰ μὲ τρόπο ὅμως κυρφό. Βάνουνε τὴν νύχτα ἢ ἔνα τρίστρατο

¹ Πυρετός.

² Φυτόν, φυόμενον κατὰ τὰ τέλη Αὔγουστου, τοῦ ὃποιού ὁ μὲν κρομμυοειδῆς βολθός, «κουραστάκελλα» ὄνομαζεται ἐνταῦθα, ὁ δὲ κάλαμος «ἄρτηκας». Πιθανῶς μετέπεσε, παραφθαρεῖσα, εἰς τὸ φυτὸν, ὅπερ δὲν εἶνε ἀκανθώδες, ἢ ὄνομασία του «νάρθηκος», φυτοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἀκανθώδους, ἀναφερομένου καὶ ἐν τῇ Εὐλην. Μυθολογίᾳ. Ο ναζιακός «ἄρτηκας» εἴτε «κουραστάκελλα», εἶναί τοις τὸ ἐπιστημονικῶς Σκιλλα ὄνομαζόμενον φυτόν. Εν Νάξῳ φύεται κατὰ τὸν γειμῶνα καὶ ἔτερον συγγενὲς αὐτῷ φυτόν, «ἄρτηκας» ἐπίσης ὄνομαζόμενον κοινῶς.

³ Νεράϊδες.

τὸ τραπέζι μὲ δῶδεκα πιάτα ἀσυρτα¹, μὲ δῶδεκα πετσέτες καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀλλα χρειαζόμενα τοῦ τραπέζιοῦ ἀπὸ δῶδεκα, γιατὶ δῶδεκα εἶναι ἡ καλαῖς κυουράδες, καὶ μέσ' ἓ τὴ στάλα τοῦ μεσανυχτοῦ πᾶνε καὶ τρῶνε, ποῦ νὰ φάνε τὸ πόνο, καὶ τότες γίνεται ὁ ἀρθρωπός καλά. Φαὶ δὲν τῶνε βάνουνε γιατὶ ἔχουν εὐταῖς τὸ δικό τῶνε, παρὰ μόνου τὰ σερβίτσια ποῦ τὰ θένει νῦναι ὅλα ἀσυρτα.

8. Σὰν ἀπομονοῦ(γ)αδιάση ἡ γυναικα, πρέπει νὰ σκεπάσῃ τὸ τσιναροῦδι² μ' ἔνα ἀλλο πανί παστρικό, γιατὶ ἂν δὲ τὸ κάμη θὰ πομένουνε τὰ μάτια της ἀνοιχτὰ σὰν ἀπειδάνη καὶ θά 'ναι σὰ βρυκόλακας.

9. Ποτὲ μὴ δώσῃς μὲ τὸ χέρι σου σαπούνι σὲ κανένα σου φίλο γιατὶ μονομάχη θὰ μαλώσετε. "Αν ἔχης ἀνάγκη νὰ τὸ δώμητος τὸ σαπούνι, πιάσ' το μ' ἔνα πανί καὶ δός του το, ἢ ἀκούμπισε τὸ ἓ ἔνα μέρος νὰ τὸ πιάσῃ.

10. "Αν ζήσῃ τὸ πρῶτο σου παιδί, τὰ δὲ

ἄλλα ποῦ θὰ γεννηθοῦνε μετερά πεθαίνουνε, θά 'πη πῶς τὸ πρῶτο σου παιδί ἔρχεται καὶ δέπ τὸ θύμωρ. 'Ἐν Σιθηρίᾳ εὐρέθησαν ἀρχτόμενος κοιμώμενος ἔξι μέτρα ὑπὸ τὴν γῆν. Δριμὺ ψύχος ἔξυπνας ἀπό τὸν κατόπιν τούτου γίνονται θερμόαιμοι συγγρόνως ὅμως ἐπιζητοῦσι πρὸς καταφυγὴν μέρη προσφυλαγμένα ἀπὸ τὸν ψύχον.

Τοιούτου εἰδόντος ἐλάχισται ζωαὶ (vitae minimae) ἀπαντῶσιν, ὡς γνωστόν, καὶ μεταξὺ τῶν ἐχίνων, τῶν ἀρουράκιων, νυκτερίδων, σκαλόπων, μυωξῶν κτλ. εἰς μικρότερον δὲ βαθύμον μεταξὺ τῶν ἀρκτῶν.

Καὶ πάμπολα ἐκ τῶν καλουμένων ψυχραίμων ζώων περιπίπτουσιν εἰς τὸν χειμερινὸν ὑπνον, τινὰ δὲ τῶν τροπικῶν μερῶν καὶ εἰς τὸν θερινὸν ὑπνον. 'Ο ἀλλιγάτωρ κοιμᾶται ἐν μὲν τῇ βροτείῳ Ἀμερικῇ διαρκοῦντος τοῦ χειμῶνος, ἐν δὲ τῇ τροπικῇ Ἀμερικῇ διαρκούσης τῆς ξηρᾶς καὶ θερμῆς ἐποχῆς. Τέτε θάπτονται καὶ οἱ μεγάλοι ὄφεις ἐπὶ τινας μῆνας ἐν τῷ πηλῷ. Μεταξὺ τῶν πτηνῶν δὲν εύρισκονται χειμερύπνια. "Οσα ἔξι αὐτῶν δὲν ἀντέχουσιν εἰς τὸν βροτείον χειμῶνα μεταβαίνουσιν εἰς τὴν μεσημέριαν. Η χειμερινὴ ἀνάπαυσις εἰς τὰ φυτὰ εἶνε παίγνιωστος. Σπόροι διατηροῦνται ἐπὶ πολλὰ ἔτη, δὲ ἀραβίστιος π. χ. ὑπὲρ τὰ 300 ἔτη τηρεῖ τὴν βλαστητικὴν του δύναμιν. Βρύα τινὰ, τὰ ὅποια ἐπὶ 10 ἔτη ἔμεναν ξηρά, δύνανται νὰ φυῶσιν ἐκ νέου δι' υδατος. 'Η ήσυχία ὅμως δὲν εἶνε θάνατος, ἀλλὰ μόνον οἰκονομικωτάτη ζωή.

Καὶ ἡ ὀρεκτή ζωῆ δύναται νὰ διαρέσῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. 'Ἐνῷ μία ἐρήμερος μυῖα δὲν ζῇ περιστότερον τῶν ἔξι ὥρων, καὶ τινα κοραλλιοειδή μόνων ἡμέρας, ἔβδομαδες ἢ μῆνας, αἱ ἀράχηγαι ζῶσι μερικὰ ἔτη, οἱ δὲ ἰγκούς υπὲρ τὰ ἔκατὸν ἔτη. Κατὰ τὸ ἔτος 1497 συνελήφθη ἐν Καιζερσλάουτερον ἔσοδος βάρους τριῶν ἑκατολίτρων, δύσις κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἦν ἔφερε χαλκοῦς δακτύλιος προσηρτημένος ἐπὶ τοῦ βραχίονος, εἰγέ συλληφθῆ πρὸ 267 ἔτῶν καὶ ριφθῆ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν. 'Αετοὶ καὶ κόρακες φθάνουσιν εἰς ηλικίαν 100 ἔτῶν, ψιτακοὶ εἰς πολὺ ἀνωτέραν, ἐλέφαντες μέχρι 200 ἔτῶν. 'Ως οἱ πρεσβύτεροι ἀνθρώποι ἐν τῆς ιστορικῆς ἐποχῆς ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Οὐφελάνδου ὁ Σκύρος Κίντιγερν καὶ ὁ Ούγγρος Πέτρος Γκάρταν, οἵτινες λέγεται ὅτι ἔζησαν 180 περίπου ἔτη. Τὰ δένδρα ζῶσι πολὺ περιστότερον. 'Ἐν τοῦ πάχυσι τῶν κορμῶν, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτησίων δακτύλων καὶ ἔξι ιστορικῶν παραδόσεων ἐθεωριώθη ὅτι αἱ κυρίες πάλιν λέγεται ὅτι εἴτε συλληφθῆ πρὸ 200 ἔτη, δὲ κισσός 450, δὲρενίδος σφενδαμνος 500, αἱ κοστούμει 600, αἱ ἐλαῖαι καὶ οἱ πλάτανοι 700, οἱ κέδροι καὶ αἱ πορτοκαλέαι 1000, αἱ φιλύραι 1500, αἱ σμιλακες 2000. Περὶ τινος κυπαρισσου ἐν Βιργηίᾳ λέγεται ὅτι ἔζησε 6000 ἔτῶν. Τὰ φυτὰ ἀντέχουσι γενικῶς περιστότερον εἰς τὸν βλαστηράς ἐπιρροᾶς ἢ τὰ ζῶα. 'Ο καθηγητῆς Τάξειν παρετήρησεν ἐν τῷ βλαστηριολογικῷ ίνστιτούτῳ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βέροιας λέγεται ὅτι ἔζησε 7000 ἔτῶν.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ζωὴ καὶ θάνατος

Περὶ τοῦ θέματος τούτου ὡμιλήσειν δὲ παρὰ τῷ ἐν Βέροιῃ πανεπιστημώφ καθηγητῆς Κρόνεκερ ἐν τῷ εἰσιτηρῷ αὐτοῦ λόγῳ, ἔξι οὖ ἔξαγομεν τὰ ἔζησις: "Ανευ ἀναπονοῦς, ἀνευ παλμοῦ καρδίας δὲν ὑπάρχει ζωὴ εἰς τὰ ζωῆς ὄντα. 'Αλλ' αἱ ἐκδηλώσεις αὗται τῆς ἔνεργειας τῶν δργάνων δύνανται καὶ εἰς αὐτὰ τὰ θηλαστικὰ νὰ ἐλαττωθῶσιν εἰς ἀρκετὸν βαθμόν. 'Η θερμότης τοῦ σώματος τῶν κατὰ τὸν

¹ = 'Αμεταχείριστα.

² Τὸ πανίον ἐφ' οὐ θέτουσι τὴν τέφραν κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, τῆς πλύσεως. 'Η λέξις ἔσγηματίσθη βεβαίως κατὰ τὸ Λατινικὸν cinciarium = τεφροδόγος.

